

**ვენჩურული კაპიტალის როლი ინოვაციური
ბიზნესის განვითარებაში**

DOI - 10.36962/ecs105/1-2/2022-126

აკაკი გვარუციძე
ედ, სტუ ასოც. პროფესორი
e-mail: a.gvarutsidze@gtu.ge

რეზიუმე

განხილულია ვენჩურული კაპიტალის არსი და მნიშვნელობა ინოვაციური ბიზნესის განვითარებაში. ვენჩურული კაპიტალი არის მაღალი რისკის დონიანი პროექტებში დაბანდებული კაპიტალი და განკუთვნილია ინოვაციურ წარმოებათა დასაფინანსებლად და დაკავშირებულია საკმაოდ დიდ რისკთან. აღნიშნული საინვესტიციო პროექტების წარმატებულად რეალიზაციის შემთხვევაში ვენჩურული კაპიტალი მისი მფლობელებისათვის უზარმაზარი მოგების მომტანია.

ვენჩურულ კაპიტალს შეუძლია ქვეყნის ეკონომიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს არის უნიკალური დარგი, რომლის განვითარება და სრულყოფა ხელს უწყობს ეკონომიკის რიგი დარგების ზრდასა და განვითარებას.

განხილულია აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების გამოცდილება ვენჩურული ბიზნესის განვითარების საკითხებში, აღნიშნულია, რომ საქართველოში ვენჩურული კაპიტალისათვის სასურველი ბაზარია, მაგრამ სამწუხაროდ ბიზნესის ეს სახეობა ფაქტობრივად არ არსებობს, ვინაიდან არ გვაქვს ახალი ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება, აგრეთვე ფინანსური ინფრასტრუქტურა. ეს ნაწილობრივ გან-

პირობებულია იმით, რომ დღევანდელი ინსტიტუციურ-ორგანიზაციული სტრუქტურები, როგორც მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში სახელმწიფო წარმომადგენლები, ვერ პასუხობენ თანამედროვე მოთხოვნებს. საჭიროა ამუშავდეს საფონდო ბაზარი, შეიქმნას და შემოვიდეს ვენჩურული ფირმები, რომლებშიც გაერთიანდებიან გამოცდილი მეცნიერები, ინჟინრები, გამომგონებლები, ინოვატორები, რომელთა დეფიციტს საბედნიეროდ საქართველო არ განიცდის.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური, ვენჩურული, პროგრესული, ინვესტორი, კორპორაცია, საპაიო, ინტელექტუალური, ბიზნეს ინკუბატორები, ტექნოპარკი.

შესავალი

ვენჩურული კაპიტალი არის მაღალი რისკის დონიან პროექტებში დაბანდებული კაპიტალი. იგი განკუთვნილია ინოვაციურ წარმოებათა დასაფინანსებლად და დაკავშირებულია საკმაოდ დიდ რისკთან. ამ თავისებურებების გამო მას, არცთუ იშვიათად „სარისკო კაპიტალსაც“ უწოდებენ. აღნიშნული საინვესტიციო პროექტების წარმატებულად რეალიზების შემთხვევაში ვენჩურულ კაპიტალს მისი მფლობელობისათვის უფრო მაღალი მოგება მოაქვს. ვენჩურული ბიზნესის განვითარებას ხელი შეუწყო ინოვაციურ პროექტებში ინვესტიციების მოზიდვამ, რაც გართულებულია დაბანდებათა გრძელვადიანი ხასიათისა და პირველ ეტაპზე უკუგების არარსებობის გამო, აგრეთვე იმ რისკით, რომ ეს ინვესტიციები შეიძლება საერთოდ უშედეგოდ აღმოჩნდეს და ფირმამ მოგების ნაცვლად ზარალი ნახოს. იმის გამო, რომ ბანკებს არ შეუძლიათ სარისკო პროექტების მასშტაბური დაფინანსება, გრძელვადიანი სასესხო კაპიტალის მოზიდვის მიზნით ბანკები ვენჩურულმა კომპანიებმა ჩაანაცვლეს.

ძირითადი ტექსტი

ინოვაციური ბიზნესის განვითარებაში განსაკუთრებულ როლს თამაშობს ვენჩურული (სარისკო) კაპიტალი, რომელიც წარმოადგენს დიფინანსების ისეთ ფორმას, რომელსაც მნიშ-

ენელოვანი ადგილი უჭირავს განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში. ვენჩურული კაპიტალის ფორმირება ხდება ინდივიდუალურ მეანაბრეთა მსხვილი კორპორაციების, სამთავრობო უწყებების, სადაზღვევო კომპანიების, უნივერსიტეტების, მეცნიერულ-კვლევითი დაწესებულებების, ბანკების, საპენსიო ფონდებისა და სხვა უწყებების კაპიტალის ბაზაზე.

ვენჩურული ბიზნესი გულისხმობს ახალი იდეების, პრიორიტეტული სამეცნიერო-ტექნიკური დამუშავებების დაფინანსებასა და მათ დაყვანას გაყიდვისათვის მიზანშეწონილ დონემდე, ანუ კომერციალიზაციას. სამრეწველო და საბანკო კაპიტალი-საგან განსხვავებით, ვენჩურული კაპიტალის თავისებურება ისაა, რომ მისმა ჩამდებმა იცის, რომ შეიძლება იგი დაიკარგოს, ამიტომ ინვესტორები თანხების დაბანდებას განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდებიან. დაფინანსება გრძელვადიანია და დიდია მოგების მიღების ვადა. ვენჩურული კაპიტალი წარმოადგენს არა კრედიტს, არამედ საპაიო შესატანს. შემტანისათვის მოტივაციური ფაქტორია მომავალი მაღალი მოგება. ვენჩურული ბიზნესი საჭიროებს დიდი ცოდნას, დიდ ფულსა და დიდ გარჯას, მაგრამ წარმატების შემთხვევაში იგი უზურმაზარი მოგების მომტანი „ოქროს ძარღვია“.

ასეთ ბიზნესში მნიშვნელოვანწილად წვრილი და საშუალო საწარმოები (ფირმები) მონაწილეობენ, რომლებიც ძირითადად მეცნიერებატევად დარგებში ფუნქციონირებენ და მაღალპროფესიონალურ დონეზე ასრულებენ უახლესი ტექნოლოგიების, აგრეთვე ნაწარმის ახალი ნიმუშების შექმნასა და წარმოებაში დანერგვასთან დაკავშირებულ მეცნიერულ-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო ხასიათის სამუშაოებს.

ვენჩურულმა ბიზნესმა ხელი შეუწყო მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების გადასვლას განვითარების პოსტინდუსტრიულ ფაზაზე. ამერიკული ვენჩურული სისტემა ამ ბიზნესის პირველი და წარმატებული მაგალითია მსოფლიოში.

ვენჩურული კაპიტალის ცნება აშშ-ში გასული საუკუნის 40-იან წლებში გაჩნდა, ევროპაში კი 1970-იან წლებში დაიწყო განვითარება.

შეერთებული შტატები ტრადიციულად ინარჩუნებს დომინანტურ პოზიციას მსოფლიოში ვენჩურული კაპიტალის სფეროში. აშშ-ზე პლანეტის ვენჩურული კაპიტალის დაახლოებით სამი მეთოხედი მოდის. აშშ-ს აქვს მენარმეობის პოლიტიკის უნიკალური ნაზავი და გამოცდილი კვლევები, რომელთაც ანალოგი მთელ მსოფლიოს მასშტაბით არ გააჩნიათ. ბოლო კვლევების მიხედვით აშშ-ში ვენჩურული კაპიტალის კომპანიათა 72%-ის სამშობლოა. 2017 წლისათვის მარტო აშშ-ში ფუნქციონირებდა 10000 ვენჩურული ფირმა, რომლითაც 5000-მდე ფონდი ფინანსებდა, ხოლო ვენჩურული ბაზრის საერთო მოცულობამ 26 მილიონ დოლარს გადააჭარბა. შტატებში ვენჩურული კაპიტალის კომპანიების დახმარებით შექმნილი კომპანიები 10 მილიონ სამუშაო ადგილს ქმნიან, ასაქმებენ შეერთებულ შტატებში დასაქმებულთა 9,4%-ს. შტატებში არსებული წლიური გაყიდვების 9,6%-ს სწორედ მათ პროდუქციებზე /სერვისებზე მოდის. აშშ-ში ვენჩურული, იგივე სარისკო კაპიტალის მიერ განხორციელებულმა ინვესტიციამ 2017 წლის მორე კვარტლის მონაცემებით 24,5 მილიარდ დოლარს მიაღწია.

2017 წლის ბოლო სამი კვარტალი განსაკუთრებით აქტიური იყო. ყოველ კვარტალში ვენჩურული კაპიტალის მიერ განხორციელებული ინვესტიცია 20 მილიანდ დოლარს აღემატებოდა.

ვენჩურული კაპიტალის განვითარება ევროპაში ამერიკულსა და აზიურს საგრძნობლად ჩამორჩება, თუმცა დადებითი დინამიკა ამ შემთხვევაშიც შესამჩნევია. 2013 წლიდან 2018 წლამდე ვენჩურულ კაპიტალში ინვესტიციების მოცულობა რეკორდულად 4-ჯერ გაიზარდა ევროპის ბაზარზე და 23 მილიარდი ევრო შეადგინა. ეს მაჩვენებელი აშშ-სა და აზიაში 130 მილიარდი დოლარია. ამასთან ევროპის ქვეყნების მთავრობები მიიჩნევენ, რომ ვენჩურული კაპიტალი არის მთავარი შესაძლებლობა, შექმნან ევროპული გლობალური კორპორაციული ლიდერები. ევროპაში ლიდერია დიდ ბრიტანეთი, რომლის წილად ევროპის ვენჩურული სახსრების თითქმის ნახევარი მოდის.

ინოვაციური ბიზნესი წარმოუდგენელია რისკის გარეშე. რისკი არის საშიშროება, სავარაუდო ზარალი ან ზიანი, რომე-

ლიმე არასასურველი მოვლენის დადგომის შესაძლებლობა. რისკის ქვეშ უნდა ვიგულისხმოთ ალბათობა იმისა, რომ ფირმამ თავისი სამენარმოო საქმიანობის შედეგად, შესაძლოა დაკარგოს რესურსების ნაწილი, ვერ მიიღოს დადგენილი მოგება ან გაუზრდეს გაუთვალისწინებელი ხარჯები. ბიზნესის სხვა სფეროებთან შედარებით ინოვაციურ ბიზნესში უფრო მეტი რისკია, რადგან სასურველი შედეგის მიღების გარანტია ამ ტიპის საქმიანობაში პრაქტიკულად გამორიცხულია. ამერიკელი მეცნიერი ბ. ტეისი იმასაც ამტკიცებს, რომ ინოვაციურ ბიზნესში დისკონტის განკვეთად ბანკის პროცენტის გამოყენება და ამ დარგისათვის მის ბაზად მიღება დაუშვებელია, რადგან ეს არის დარგი, სადაც წარმატების ალბათობა 10%-ია, რისკისა და დანაკარგის კი -90%. ამავე აზრის არიან მედინსკი და სტრეკალოვი. ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიების დანერგვა და გაბედული შემოქმედებითი არატრივიალური ქმედება, თავის მხრივ კიდევ უფრო აძლიერებს რისკის ალბათობას.

რისკი ინოვაციურ ბიზნესში შეიძლება განიმარტოს, როგორც ალბათობა ზარალისა, რომელიც მოსალოდნელია ორგანიზაციის მიერ სახსრების დაბანდებით ახალი პროდუქციისა და მომსახურების წარმოებასა და ძველის გაუმჯობესებაში, მოწინავე ტექნიკისა და ტექნოლოგიების ათვისებაში, ორგანიზაციისა და მართვის ახალი მეთოდების დანერგვაში. ცხადია, ზარალი შეიძლება წარმოიშვას იმ შემთხვევაში, თუ ახალ პროდუქციასა და მომსახურებას ბაზარი არ მიიღებს, ან თუკი ინოვაციური მმართველობითი მეთოდები არ აღმოჩნდება ეფექტიანი. ხშირად კი რისკისთვის ჯილდო მენარმის მიერ გამომუშავებული მოგების ძირითადი ნაწილია, ე.ი. მენარმე მოგების მისაღებად ეძებს წარმოების ორგანიზაციის მეთოდსა და ტექნოლოგიას, ამუშავებს ახალ საქონელსა და მომსახურებას, ქმნის ახალ ბაზარს.

ინოვაციურ ბიზნესში შეიძლება წარმოიშვას წმინდა და სპეკულაციური რისკები. პირველი გულისხმობს ბიზნესში ისეთი ფაქტორების მოქმედებას, რომლის შედეგი აუცილებლად არის ზარალი და მათი გავლენის შეცვლა შეუძლებელია. მაგალითად, სტიქიური უბედურება, ხანძარი, პოლიტიკური კატაკლიზმები

და სხვა. სპეკულაციური რისკები კი დაკავშირებულია მმართველობით გადაწყვეტილებებთან, რომელთა შედეგი შეიძლება იყოს როგორც ზარალი, ასევე – მოგება.

დასკვნა

ვენჩურული კაპიტალი არის დარგი, რომელსაც შეუძლია ქვეყნის ეკონომიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს არის უნიკალური დარგი, რომლის განვითარება ქვეყანაში ხელს უწყობს ეკონომიკის რიგი დარგების ზრდას და განვითარებას.

საქართველოში ბიზნესის ვენჩურული სახეობა ჯერჯერობით ფაქტობრივად არ არსებობს, ვინაიდან არ გვაქვს ახალ ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება, აგრეთვე ფინანსური ინფრასტრუქტურა, ვენჩურული ბიზნესის მთავარი პირობა–განვითარებული საფონდო ბაზარი, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ვენჩურული კაპიტალის მუშაობის მთავარი პრინციპი. მიუხედავად ამისა, საქართველოს ვენჩურული ბიზნესის განვითარების კარგი პერსპექტივები აქვს. საამისოდ უპირველესად უნდა ჩამოყალიბდეს ინტელექტუალური საკუთრების სრულყოფილი ბაზარი, ამუშავდეს საფონდო ბაზარი და შეიქმნას ვენჩურული ფონდები. გასათვალისწინებელია აშშ-ის და ევროპის წამყვანი ქვეყნების გამოცდილება და საქართველოს წამყვან უნივერსიტეტებთან სასურველია შეიქმნას ბიზნეს ინკუბატორები, ტექნოპარკები, რომლებიც ვენჩურული ფირმების პრიორიტეტები იქნებიან და უზრუნველყოფენ დასაქმებას.

საქართველოში ინოვაციური ბიზნესის განვითარება, ფუნდამენტური და გამოყენებითი მეცნიერების განვითარების ხელშეწყობა სახელმწიფოს სისტემური ზრუნვის საგნად უნდა იქცეს. ჩვენმა მთავრობამ არ უნდა დაუშვას ე.წ. „ტვინების გადინება“ საზღვარგარეთ. ახალგაზრდა და პერსპექტიული კადრების დაკარგვა. ასეთი საშიშროება ჩვენს ქვეყანაში არსებობს და მისი თავიდან აცილება პროგრესული ეკონომიკური პოლიტიკითაა შესაძლებელი. ამაში კი თავისი გადამწვეტი წვლილი ვენჩურულმა ბიზნესმა უნდა შეასრულოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბრალავა ა. „ეკონომიკა და ბიზნესის გლობალურ-ინოვაციის პრობლემები“. თბ. 2014 წ
2. ბარათაშვილი ე., დათაშვილი ვ., ნაკაიძე გ., ქუთათელაძე რ. „ინოვაციების მენეჯმენტი“. თბ. 2008
3. გვარუციძე ა. „ინოვაციები ბიზნესში“ (მონოგრაფია) თბ. 2012
4. ლაზვიაშვილი ნ. „რისკმენეჯმენტი“ (სახელმძღვანელო). თბ. 2010
5. ჩიქავა ლ. „ინოვაციური ეკონომიკა“. თბ. 2006
6. ცაავა გ. „ვენჩურული ბიზნესი, როგორც ინოვაციების დაფინანსების საშუალება“. ჟურნალ. „სოციალური ეკონომიკა“. №5. 2010
7. Млочанов Н.Н. „Иновационный процесс: организация и маркетинг“. Санкт-Петербург. 2018 .

REFERENCES:

1. Abzalava A. "Economy and Problems of Global Business Innovation". Tb. 2014
2. Baratashvili E., Datashvili V., Nakaidze G., Kutateladze R. "Innovation Management". Tb. 2008.
3. Gvarutsidze A. "Innovations in Business" (monograph) Tb. 2012.
4. Lazviashvili N. "Risk Management" (manual). Tb. 2010.
5. Chikava L. "Innovative Economy". Tb. 2006.
6. Tsaava G. "Venture Business as a Means of Financing Innovation." Journal "Social Economy". №5. 2010.
7. Mlochanov N.N. „Innovation process: organization and marketing“. Saint Petersburg. 2018.

THE ROLE OF VENTURE CAPITAL IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE BUSINESS

Akaki Gvarutsidze

Assoc. Professor of Georgian Technical University,
e-mail: a.gvarutsidze@gtu.ge

RESUME

The scientific article discusses the essence and importance of venture capital in the development of innovative business. Venture capital is the capital born in high-risk projects and is designed to finance innovative productions and is associated with a fairly high risk. In case of successful implementation of these investment projects, venture capital is a “golden vessel” for its owners to make huge profits.

Venture capital can have a significant impact on a country's economy. We can say that this is a unique field, the development and perfection of which contributes to the growth and development of a number of sectors of the economy.

The experience of the US and European countries in the field of venture business development is discussed, that the venture business has facilitated the transition of the world's leading countries to the post-industrial phase of development. It is noted that Georgia is a preferred market for venture capitalists, but unfortunately this type of business does not actually exist, as we do not have experience working with new technologies and risky investments, as well as financial infrastructure. This is partly due to the fact that today's institutional organizational structures, as state representatives in the field of science and technology, are unable to meet modern requirements.

It is necessary to develop the stock market, to create and enter venture firms, which will include experienced scientists, engineers, inventors, innovators, whose deficit, fortunately, Georgia does not suffer.

Keywords: Innovative, Venture, Progressive, Investor, Corporation, Sapao, Intellectual, Business Incubators, Techno park.